

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 30.11.2006
KOM(2006)746 lopullinen

**KOMMISSION KERTOMUS
EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE
YLEISKERTOMUS LIITTYMISTÄ EDELTÄVÄSTÄ TUESTA
(PHARE - ISPA - SAPARD) VUONNA 2005**

{SEK(2006)1546}

1. TIIVISTELMÄ

Tämä on kuudes kertomus Euroopan parlamentille ja neuvostolle kolmen liittymistä valmistelevan rahoitusvälineen – Phare, ISPA ja Sapard – perusteella vuonna 2005 rahoitetuista toimenpiteistä. Kertomuksessa keskitytään näiden välineiden yhteensovittamiseen liittymistä edeltävän tuen yhteensovittamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1266/99¹ (jäljempänä 'yhteensovittamisasetus') 13 artiklan mukaisesti. Kööpenhaminassa vuonna 2002 myönteisessä hengessä pidettyjen liittymisneuvottelujen tapaan vuonna 2005 keskityttiin yhteisön säännösten onnistuneen täytäntöönpanon edellyttämien hallinnon valmiuksien parantamiseen sekä nykyisiin ja tuleviin Euroopan yhteisön ohjelmiin osallistumiseen jäsenyyden toteuduttua.

Phare-ohjelmassa toteutetaan yhteisön säännösten käyttöönottoon liittyviä ensisijaisia toimenpiteitä joko hallinnon valmiuksia parantamalla tai asiaan liittyviä investointeja tukemalla. Ohjelmaan sisältyy myös taloudellista ja sosiaalista koheesiota koskeva osa.

ISPA-välineestä (liittymistä valmisteleva rakennepolitiikan väline) rahoitetaan tärkeitä infrastruktuurihankkeita ympäristön ja liikenteen aloilla.

Sapard-ohjelmasta (maatalouden ja maaseudun kehittämisen erityinen liittymisohjelma) rahoitetaan maatalouden ja maaseudun kehittämistä.

Liittymistä valmistelevia välineitä koskevat taloudelliset tiedot esitetään 5 jaksossa (Rahoituskatsaus).

Näiden kolmen välineen yhteensovittaminen varmistetaan niiden välisellä vastuunjaolla. Asianomaisten komission yksiköiden välisestä yhteensovittamisesta huolehtii linjatason komitea. Tuen täytäntöönpanoa koskeva yleiskertomus (General Assistance Document) esitettiin toukokuussa 2006 Phare-ohjelman hallintokomitealle, joka avustaa komissiota näiden liittymistä valmistelevien välineiden yhteensovittamisessa. Kansallisella tasolla komissio tuki hakijamaita ministeriöiden välisen yhteensovittamisen parantamisessa. Se onkin perusedellytys sille, että hakijamaat voisivat tulevaisuudessa hallinnoida rakennerahastoja menestyksekkäästi.

2. LIITTYMISTÄ VALMISTELEVIEN VÄLINEIDEN YLEISET TOIMINTAPERIAATTEET

2.1. Maksusitoumukset ja varojen siirto

EU:n varojen siirtäminen edellyttää 1) puitesopimusta, 2) komission päätöstä, jonka nojalla varat voidaan ottaa talousarvioon, ja 3) vuotuista kahdenvälistä rahoitussopimusta tai -pöytäkirjaa, jossa määritellään yhteisön sitoumus rahoittaa kyseistä toimenpidettä edunsaajamaassa eli vahvistetaan molempien sopimuspuolten oikeudet ja velvollisuudet. Päätöksentekoon ja varojen sitomiseen johtavat menettelyt ovat kuitenkin erilaiset eri välineissä. Kunkin välineen rahoitusmenettelyjä kuvataan tarkemmin liitteessä 1.1.

¹ EYVL L 161, 26.6.1999, s. 68.

2.2. Ehdokasmaiden täytäntöönpanorakenteet

Näistä liittymistä valmistelevista välineistä myönnettyt varat kanavoidaan kunkin maan valtiovarainministeriöön perustetun kansallisen rahaston kautta ja kansallisen valtuuttavan viranomaisen vastuulla. Phare- ja ISPA-toimien käytännön täytäntöönpanosta huolehtivat täytäntöönpanovirastot (kuten varainhoidosta ja sopimuksista vastaavat keskusyksiköt), jotka saavat varat kansallisesta rahastosta². Sapard-toimien täytäntöönpanosta huolehtii erityinen Sapard-virasto, joka saa varat kansallisesta rahastosta.

2.3. Täytäntöönpanon hajauttaminen yhteensovittamisasetuksen 12 artiklan mukaisesti³

Täytäntöönpanon hajauttaminen tarkoittaa sitä, että EU:n varojen hallinnointi annetaan ehdokasvaltioiden viranomaisten tehtäväksi.

Phare- ja ISPA-varojen täytäntöönpanossa sovellettiin vuonna 2005 hajautetun täytäntöönpanon järjestelmää (DIS-järjestelmää), Kroatiaa lukuun ottamatta. Hajautetun täytäntöönpanon järjestelmässä ISPA- ja Phare-varoista rahoitettavat toimenpiteet tai hankkeet on alistettava ennakkovalvontaan. Tämä tarkoittaa sitä, että hankintoja ja sopimusten tekemistä koskevat päätökset tekee sopimusviranomainen, minkä jälkeen ne toimitetaan edunsaajamaassa sijaitsevalle EU:n lähetystölle hyväksyttäväksi. EU:n lähetystö hyväksyy hankinta-asiakirjat ennen kuin tarjouskilpailu käynnistetään tai sopimukset allekirjoitetaan.

Kroatia haki komissiolta lupaa soveltaa DIS-järjestelmäänsä Phare- ja ISPA-varoihin vuoden 2005 jälkipuoliskolla. Komission (laajentumisasioiden ja aluepolitiikan pääosastojen) tilintarkastusyksiköt arvioivatkin Kroatian valmiuksia hallita kansallisia ja toimialakohtaisia ohjelmia ja hankkeita sekä varainhoidon valvontamenettelyjä ja julkisen talouden rakenteita. Tämän arvioinnin perusteella komissio päätti helmikuussa 2006 luovuttaa vastuun Phare-⁴ ja ISPA-ohjelmien osittain hajautetusta hallinnoinnista Kroatian valtiovarainministeriön nimetyille yksiköille.

Sapard-toimien täytäntöönpano puolestaan on täysin hajautettu (nk. EDIS = Extended Decentralisation Implementation System eli laajennettu hajautettu täytäntöönpanojärjestelmä). EDIS-järjestelmä tähtää EU:n tuen täydelliseen hajauttamiseen. Tämä tarkoittaa sitä, että EU:n liittymistä valmistelevien välineiden varojen hallinnointi annetaan ehdokasvaltioiden viranomaisten tehtäväksi eikä komissio valvo systemaattisesti ennakolta yksittäisiä toimia. Komissio harjoittaa kuitenkin jälkivalvontaa, koska sillä on lopullinen vastuu yleisen talousarvion toteutumisesta.

Jotta DIS- ja EDIS- järjestelmän mukainen hallinnointivastuun siirtäminen olisi mahdollista, kunkin maan on perustettava asianmukaiset hallinto- ja valvontajärjestelmät, jotka kansallisella tasolla hyväksyy kansallinen valtuuttava viranomainen. Kun nämä edellytykset täyttyvät, komissio tarkastaa ensin, että järjestelmät ovat vaatimustenmukaisia, minkä jälkeen se tekee päätöksen varainhoitoa koskevan vastuun siirtämisestä.

² Ellei kansallinen rahasto toimi maksajavirastona täytäntöönpanoviraston sijaan.

³ Yhteensovittamisasetuksen 12 artikla tarjoaa oikeusperustan luopumiselle komission ennakkohyväksynnästä, jota on sovellettava hakijamaiden hankkeiden valintaan, tarjouskilpailuihin ja sopimusten tekoon.

⁴ Lisäksi keskusyksikön vastattavaksi siirrettiin pääosa jäljellä olevista Cards-hankkeista.

Vaikka Phare- ja ISPA-ohjelman soveltamista jatkettiin Bulgariassa ja Romaniassa vuonna 2005 DIS-järjestelmän perusteella, maat ovat edistyneet yhteensovittamisasetuksen mukaisissa valmisteluissa EDIS-järjestelmään siirtymiseksi. Tavoitteena on, että maat valtuutetaan käyttämään EDIS-järjestelmää kesällä 2006. Pharen ja ISPA:n osalta siirtyminen EDIS-järjestelmään tapahtuu neljässä vaiheessa, joita kuvataan komission valmisteluasiakirjassa ”Preparing for Extended Decentralisation” ja etenemissuunnitelman sisältävässä asiakirjassa ”Roadmap to EDIS for Ispa and Phare”. Etenemissuunnitelmassa esitetään ne menettelyn eri vaiheet, jotka johtavat päätökseen EDIS-järjestelmään siirtymisestä. Vaiheista 1–3 vastaavat ehdokasmaat, ja niihin sisältyy hallinto- ja valvontajärjestelmien puutteiden arvioiminen (Gap assessment), puutteiden korjaaminen (Gap plugging) ja vaatimustenmukaisuuden arvioiminen (Compliance assessment). Vaihe 4 on komission päätöksen valmistelu, josta vastaa komissio. Asiasta tehtävä päätös perustuu kansallisen valtuuttavan viranomaisen komissiolle esittämässä EDIS-hakemuksessa kuvattujen hallinto- ja valvontajärjestelmien perusteelliseen tarkasteluun, johon sisältyy myös paikalla tehtävä tarkastus.

Lisätietoja EDIS-järjestelmästä annetaan liitteessä 1.2.

3. SEURANTA JA ARVIOINTI

3.1. Phare

Phare-ohjelmien toteuttamista seurataan ja arvioidaan suunnitelmallisesti. Kussakin maassa on yhteinen seurantakomitea, jonka työtä tukevat kaksi kertaa vuodessa kokoontuvat alakohtaiset seurannan alakomiteat.

Uusissa jäsenvaltioissa seurantakomiteajärjestelmää hallinnoidaan toukokuussa 2004 voimaan tulleen yhteisen seurantakomitean tarkistetun toimeksiannon perusteella. Sen päätavoitteena on tehostaa yhteisen seurantakomitean seurantatehtäviä ja siihen liittyviä velvoitteita komissiolle raportoinnista. Vuonna 2005 kaikki uudet jäsenvaltiot esittivät yhteisille seurantakomiteoille Phare-tuen täytäntöönpanotilannetta koskevat raporttinsa, joissa vahvistettiin seuranta- ja väliarviointikertomusten sekä taloudellisen raportoinnin tulokset. Bulgariassa ja Romaniassa tämä seurantakomiteajärjestelmä on ollut käytössä jo vuodesta 2001. Kroatiassa seurantakomiteajärjestelmää koekäytettiin vuonna 2005 ja komiteoiden kokouksissa käsiteltiin hajautettuja Cards-hankkeita.

Seuranta- ja väliarviointijärjestelmän mukaisesti seuranta- ja väliarviointivastuu on tarkoitus siirtää jatkossa ehdokasmaille samalla kun maat valtuutetaan DIS- ja EDIS-järjestelmän käyttöön. Vuonna 2005 kaikki uudet jäsenvaltiot olivat järjestäneet hajautettujen seuranta- ja väliarviointijärjestelmiensä toiminnan. Bulgariassa ja Romaniassa seurantavastuu hajautettiin jo vuonna 2001, mutta väliarviointi hoidetaan edelleen keskitetysti. Valmistellakseen väliarviointitoiminnan hajauttamista molemmat maat aloittivat vuonna 2005 hajautettua seurantaa ja väliarviointia koskevien toimintasuunnitelmien laatimisen. Kroatia aloitti valmistelut seurannan hajauttamiseksi.

Vuonna 2005 keskitetystä väliarvioinnista vastaava laajentumisasioiden pääosaston yksikkö laati 27 yksittäistä maakohtaista, toimialakohtaista, tapauskohtaista tai aihealuekohtaista raporttia Phare-tuesta Bulgarialle ja Romanianille. Raporttien keskeinen sisältö on seuraava:

- Tavoitteet ovat liian kunnianhimoisia/epätarkkoja/epäselviä ja ne on muotoiltava uudelleen, jotta ne voidaan toteuttaa.

- Monivuotiseen ohjelmasuunnitteluun/hankesuunnitteluun ei ole varattu tarpeeksi resursseja ja valmistelu on riittämätöntä.
- Monivuotisen ohjelmasuunnittelun tehokkuutta vähentävät kumulatiiviset viivästykset toteutuksessa.
- Kestävyyttä uhkaavat institutionaalisten vastaanottovalmiuksien rajallisuus sekä julkishallinnon uudistuksen pysähtyminen.
- Phare-ohjelmalla on toistaiseksi ollut vain rajallinen vaikutus rakennerahastojen edunsaajien valmisteluun.
- Kummitoiminnan tehokkuus on yleisesti tarkasteltuna tyydyttävää.

3.2. ISPA

Kaikkien ISPA-hankkeiden seurantaan ja arviointiin sovelletaan ISPA-asetuksen säännöksiä ja rahoitussopimuksen määräyksiä. Komission yksiköt tarkastelevat täytäntöönpanon etenemistä säännöllisesti kaksi kertaa vuodessa ja määräajoin varsinkin seurantakomiteoissa.

Jälkiarviointia koskevat vaatimukset esitetään komission ja ISPA-edunsaajamaan kustakin hankkeesta tekemän rahoituspöytäkirjan liitteessä olevassa XIII jaksossa. Siinä todetaan, että hankkeen päätyttyä komissio ja edunsaajat arvioivat hankkeen vaikutuksia ja toteuttamistapaa. Vuoden 2005 loppuun mennessä yhtään hanketta ei ollut saatu päätökseen, joten jälkiarviointeja ei kyseisenä vuonna käynnistetty.

3.3. Sapard

Sapard-ohjelmien toteuttamisen seurantaan ja arviointiin sovelletaan monivuotisten rahoitussopimusten määräyksiä. Kaikki seurantakomiteat pitivät vuonna 2004 ainakin yhden kokouksen. Komissio toimi edelleen läheisessä yhteistyössä edunsaajamaiden kanssa seuranta- ja arviointijärjestelmien mukauttamisen ja käytön aloilla. Seurantakomiteoiden vuonna 2005 pidetyt 14 kokousta tarjosivat hyvän tilaisuuden keskustella ja päättää seuraavista asioista: i) ohjelmien täytäntöönpanon seuranta, ii) ohjelmien päättämistä koskevien tarvittavien muutosten hyväksyminen ja ohjelmien vastaanottokyvyn (BG, RO) kehittäminen sekä iii) Sapard-ohjelmien täytäntöönpanon edistymisestä annettavien vuosikertomusten hyväksyminen ennen niiden virallista toimittamista komissiolle.

4. YHTEENSOVITTAMINEN

4.1. Yleistä

Kuten yhteensovittamisasetuksessa edellytetään, komissio vastaa asianomaisten kolmen liittymistä valmistelevan välineen yhteensovittamisesta. Asetuksessa eritellään tarkasti, millä alalla kustakin välineestä myönnetään tukea, ja tällä tavoin minimoidaan eri välineiden mahdolliset päällekkäisyydet.

Liittymiskumppanuudet toimivat näistä kolmesta liittymistä valmistelevasta välineestä myönnettävän tuen yleisenä kehyksenä. Niitä täydennetään Phare-ohjelmassa kansallisilla kehittämissuunnitelmilla ja ISPA:ssa kansallisilla ympäristö- ja liikennestrategioilla. Sapard-hankkeet valitaan käyttäen perustana vuosien 2000–2006 maaseudun kehittämisohjelmia,

jotka on laadittu ehdokasmaiden suunnitelmien pohjalta ja jotka komissio on hyväksynyt kunkin maan osalta vuonna 2000.

Phare-ohjelman hallintokomitealla on keskeinen asema yleisessä yhteensovittamisessa. Yhteensovittamisasetuksen 9 artiklan mukaisesti komitea avustaa komissiota asianomaisista kolmesta välineestä rahoitettavien toimien yhteensovittamisessa ja komissio ilmoittaa komitealle kullekin maalle kustakin liittymistä valmistelevasta välineestä myönnettävät alustavat määrärahat sekä toteuttamansa toimet, jotka liittyvät yhteensovittamiseen Euroopan investointipankin, muiden yhteisön rahoitusvälineiden ja kansainvälisten rahoituslaitosten toiminnan kanssa.

4.2. Yhteensovittaminen komission sisällä

Phare-ohjelmasta ja asianomaisten kolmen välineen yhteensovittamisesta vastaa laajentumisasioiden pääosasto Phare-ohjelman hallintokomitean tukemana. ISPA-välineestä vastaa aluepolitiikan pääosasto ja Sapard-ohjelmasta maatalouden pääosasto.

Käytännössä ohjelmatyötä koordinoidaan laajennetuilla komission sisäisillä lausuntokierroksilla. Lisäksi asianomaisiin komission yksiköihin on perustettu liittymistä valmistelevien välineiden yhteensovittamista käsittelevä johtajatason komitea, joka keskittyy erityisesti Pharen ja ISPA:n EDIS-valmisteluihin.

Komission johtajatasolla perustamaa kolmen liittymistä valmistelevan välineen *yhteensovittamista käsittelevää komiteaa* ei kutsuttu virallisesti koolle vuonna 2005. Komitea tapasi kuitenkin useaan otteeseen keskustellakseen uudesta liittymistä valmistelevasta tukivälineestä (IPA) ja siihen liittyvistä asioista⁵.

Liittymistä valmistelevan tuen täytäntöönpanoa koskeva yleiskertomus (General Assistance Document) esiteltiin jäsenvaltioille Phare-ohjelman hallintokomitean kokoontuessa 19. toukokuuta 2005. Yleiskertomuksessa komissio selvittää hallintokomitealle liittymistä valmistelevan tuen yhteensovittamista vuonna 2005 ja vuodeksi 2006 suunniteltua tukea. Yleiskertomuksessa ilmoitetaan kyseisistä kolmesta välineestä kullekin maalle vuoden aikana kohdennettavan tuen alustava määrä sekä tietoja koordinoinnista Euroopan investointipankin ja kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa ja hajautetun hallinnoinnin edistymisestä ja tulevaisuudennäkymistä. Phare-, ISPA- ja Sapard-välineiden yhteensovittamista käsitellään yksityiskohtaisemmin erillisessä liittymistä valmistelevan tuen yhteensovittamista käsittelevässä vuosikertomuksessa.

⁵ Uusi liittymistä valmisteleva tukiväline (IPA) on yksi ehdotetusta kuudesta ulkosuhteisiin liittyvästä rahoitusvälineestä, joita on tarkoitus soveltaa kaudella 2007–2013. Ulkoisen avun ja sisäisen politiikan välimuotona IPA:n tarkoituksena on helpottaa ehdokasmaiden (Turkki, Kroatia ja entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia) ja mahdollisten ehdokasmaiden liittymistä EU:hun. IPA on liittymisvalmistelujen tukemiseen keskittyvä väline, joka täyttää kaikki liittymisprosessista seuraavat vaatimukset erityisesti painopisteiden, seurannan ja arvioinnin osalta. IPA korvaa tällä hetkellä sovellettavista liittymistä valmistelevista välineistä erityisesti seuraavat: Phare, jonka soveltamisalana on yhteisön säännösten täytäntöönpanon tukeminen instituutioiden kehittämisen ja sen edellyttämien investointien, taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden edellyttämien investointien ja rajatylittävän yhteistyön kautta; ISPA, joka on koheesiorahastoa edeltävä väline ja jota sovelletaan ympäristö- ja liikenneinfrastruktuurien alalla; Sapard, joka on maaseudun kehittämisohjelman edeltäjä ja jolla edistetään yhteistä maatalouspolitiikkaa koskevan yhteisön säännösten täytäntöönpanoa ja maaseudun kehittämistä; Turkin liittymistä valmistelevat välineet, joiden soveltamisala on sama kuin Phare-ohjelman; sekä Cards, joka kattaa Länsi-Balkanin maat.

Päällekkäisyyksien välttämiseksi komissio on selkeyttänyt Phare- ja Sapard-ohjelmien rajaa yhteensovittamisasetuksen säännösten perusteella. Hankkeiden seurannassa yhteensovittaminen tapahtuu yhteisessä seurantakomiteassa. Yhteistä seurantakomiteaa tukevat mahdollisuuksien mukaan ISPA-seurantakomiteat ja asianomaiset Phare-alakomiteat.

4.3. Yhteensovittaminen ehdokasmaissa

Komissio kannustaa ehdokasmaita parantamaan ministeriöiden välistä yhteensovittamista, joka on keskeinen edellytys sille, että ehdokasmaat kykenevät tulevaisuudessa hallinnoimaan menestyksekkäästi rakennerahastoja ja lyhyellä aikavälillä panemaan täytäntöön taloudellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta koskevan Phare-ohjelman osan. Vaikka edistys onkin ollut merkittävää, ministeriöiden välistä yhteensovittamista on edelleen kehitettävä. Koska hajautettua hallinnointia edellytetään joko alusta lähtien (Sapard) tai se lisääntyy asteittain (Phare ja ISPA), ehdokasmaan vastuuta liittymistä valmistelevaa tukea saavien toimien asianmukaisesta yhteensovittamisesta ja päällekkäisyyksien välttämisestä on lisättävä vastaavasti.

Tämän vuoksi komissio on vaatinut asianomaisia maita toteuttamaan tehokkaan ja tuloksellisen yhteensovittamisen edellyttämät toimet. Ehdokasmaille ja komission lähetystöille on toimitettu tarkistuslista, jonka avulla lähetystö voi varmistaa, että täytäntöönpanovirasto kykenee hallinnoimaan Pharen taloudellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta koskevaa järjestelyä moitteettomasti ja tehokkaasti. Tarkistuslistan mukaan on tehtävä arviointi, jolla osoitetaan, että koordinoitimekanismit ovat tarkoituksenmukaisia ja että asianmukaisilla mekanismeilla varmistetaan, ettei kyseisen järjestelyn ja muiden yhteisön välineiden kuten Pharen raja-alueyhteistyöohjelman, Sapardin ja ISPA:n välillä ole päällekkäisyyksiä.

4.4. Yhteensovittaminen EIP:n ja kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa

Komissio konsultoi kansainvälisiä rahoituslaitoksia ja kahdenvälisiä avunantajia säännöllisesti ohjelmakierroksen aikana, jotta voidaan hyödyntää mahdollisuuksia yhteisiin toimiin ja täydentäviin toimintalinjoihin liittymistä valmistelevien ensisijaisten tavoitteiden osalta.

Yhteistyö- ja yhteisrahoitushankkeet EIP:n ja muiden kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa, erityisesti Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin (EBRD), Maailmanpankin ja Euroopan neuvoston kehityspankin (CEB, yhteistyössä Saksan jälleenrakennuspankin KfW:n kanssa) kanssa, toteutetaan Euroopan komission ja osallistuvien kansainvälisten rahoituslaitosten 20. toukokuuta 2003 laatiman tarkistetun yhteisymmärryspöytäkirjan mukaisesti.

Phare-ohjelmassa kansainvälisten rahoituslaitosten mahdollisuudet tarjota yhteisrahoitusta investointihankkeisiin kansallisten ohjelmien tasolla ovat rajalliset, sillä Phare-ohjelman ohjelmasuunnittelun ja lainojen myöntämisyjärjestelyt toteutetaan eri aikataulua noudattaen. Kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa jatketaan kuitenkin läheistä yhteistyötä sen varmistamiseksi, että saadaan määritettyä vakaat ja kestävät puitteet lainarahoitukselle silloin, kun se on tukirahoitusta sopivampi rahoitusmuoto. Näin varmistetaan näiden kahden rahoitustavan toisiaan täydentävä vaikutus.

Ennen vuotta 2005 kymmenen Phare-maata oli tukikelpoisia Phare-ohjelmasta rahoitettujen horisontaalisten ohjelmien osalta. Vuonna 2005 ja sen jälkeen käynnistetyt uudet ohjelmat kattavat vain neljä maata: Romanian, Bulgarian, Kroatian ja Turkin. Peräkkäisten

horisontaalisten rahoitusvälineiden teknisyys ja soveltaminen useisiin edunsaajamaihin edellyttivät, että horisontaalisiin ohjelmiin osallistui pitkälle erikoistuneita rahoituslaitoksia, joilla on runsaasti kokemusta kansainvälisestä rahoitustoiminnasta sekä pk-yritysten ja kuntasektorin kehittämisestä. Etusijalle asetettiin rahoituslaitokset, joilla oli kansainvälisen lainsäädännön mukainen julkisoikeudellisen yhteisön asema ja joilla oli EU:n kanssa yhteiset arvot erityisesti laajentumisen suhteen ja sen kanssa samanlaiset yhteisen edun mukaiset tavoitteet, toisin kuin liiketaloudellisesti kannattavaan sijoitustoimintaan suuntautuneilla yksityissektorin rahoituslaitoksilla.

Ensimmäinen rahoitusohjelma Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin kanssa käynnistettiin vuonna 1999. Euroopan neuvoston kehityspankki, joka toteuttaa ohjelmat yhteistyössä Saksan jälleenrakennuspankin kanssa, ja Euroopan investointipankki liittyivät rahoitusohjelmiin seuraavina vuosina. Komissio on käynnistänyt seuraavat 23 rahoitusohjelmaa vuodesta 1999:

- 14 pk-yritysten rahoitusvälinettä, joihin liittyvän EU:n rahoituksen arvo on yhteensä 323 miljoonaa euroa ja joihin kansainväliset rahoituslaitokset ovat myöntäneet 2 039,25 miljoonan euron lainavarat. Helmikuun 2006 loppuun mennessä 267 miljoonaa euroa EU:n myöntämää rahoitusta oli jo osoitettu eri hankkeisiin.

- 9 kuntien rahoitusvälinettä, joihin liittyvän EU:n rahoituksen arvo on yhteensä 100 miljoonaa euroa ja joihin kansainväliset rahoituslaitokset ovat myöntäneet 500 miljoonan euron lainavarat. Helmikuun 2006 loppuun mennessä 37,5 miljoonaa euroa EU:n myöntämää rahoitusta oli jo osoitettu eri hankkeisiin.

Pk-yritysten rahoitusväline on tarkoitettu monille edunsaajille ja sen tarkoituksena on vahvistaa rahoituksenvälittäjien (ts. pankit, leasingyhtiöt) valmiuksia jatkaa ja laajentaa pk-yrityksille suunnattua rahoitustoimintaansa edunsaajamaissa (uudet jäsenvaltiot ja ehdokasvaltiot).

Kuntien rahoitusväline vastaa muodoltaan pk-yritysten rahoitusvälinettä. Kansainvälisten rahoituslaitosten varoista myönnettävät lainat ja riskienjaon välineet yhdistetään paikallisille rahoituksenvälittäjille myönnettäviin rahoitusavustuksiin, joita ei tarvitse maksaa takaisin. Phare-ohjelmasta on tarkoitus myöntää jonkin verran rahoitusta myös kuntien tekniseen tukeen, jotta kuntien luottomarkkinoiden kysyntäpuolta voidaan vahvistaa.

EIP ja komissio ovat Nizzassa kokoontuneen Eurooppa-neuvoston pyynnöstä perustaneet rajaseutujen rahoitusvälineen, jota selostetaan tarkemmin 25. heinäkuuta 2001 annetussa rajaseutuja koskevassa komission tiedonannossa. Välineestä tuetaan rajaseutujen pienten kunnallisten infrastruktuurihankkeiden toteuttamista ja edistetään näin lähentymistä EU:n nykyisiin alueisiin. Väline koostuu kahdesta kuntien infrastruktuuriohjelmasta, joihin liittyvän EU:n rahoituksen arvo on yhteensä 50 miljoonaa euroa ja joihin Euroopan investointipankki on myöntänyt 250 miljoonan euron lainavarat. Ohjelmaa toteutetaan Euroopan investointipankin kanssa ainoastaan rajaseuduilla ja sen toteutus on vielä kesken.

5. RAHOITUSKATSAUS

Phare-, ISPA- ja Sapard-määrärahat vuonna 2005 (milj. euroa)

	Phare⁶	Sapard	ISPA	YHTEENSÄ
Bulgaria/Romania etenemis- suunnitelma (+ Kozlodoy)	751,0	250,3	500,7	1502,0
Kozlodoy käytöstäpoisto	50,0			50,0
Kroatia	80,0	Ei sovelleta	25,0	105,0
Yhteensä	881,0	250,3	525,7	1653,4

⁶ Luvut osoittavat kullekin liittymistä valmistelevalle välineelle osoitetut kokonaismäärärahat ja ne käsittävät näin ollen kansalliset ohjelmat, rajaseutuyhteistyön ohjelmat, ydinvoimalan käytöstäpoisto-ohjelman (Kids) ja tukimenot sekä monia maita koskeviin ohjelmiin (myös TAIEX) myönnetyn rahoituksen. Luvut kuvaavat alkuperäisiä määrärahoja eivätkä sisällä Romanian ja Bulgarialle vuoden aikana myönnettyjä lisävaroja tulvavahinkojen kattamiseen. Bulgaria sai 12,3 miljoonaa euroa ja Romania 24,6 miljoonaa euroa tulvavahinkojen vuoksi.